

МУЗЕЙ МИКОЛИ КОСТОМАРОВА В ДІДІВЦЯХ

Костянтин Буркут
канд. філол. наук,
вчений секретар
Відділення літератури,
мови та мистецтвознавства
НАН України,
м. Київ

Про дивовижну долю *Миколи Костомарова* й *Аліни Крагельської* написано дуже багато. Досить згадати хоча б роман *Віктора Домонтовича (Петрова)* «Аліна й Костомаров», не кажучи вже про величезну кількість статей, заміток, передмов тощо. Проте без принаймні короткого переказу цієї історії мені тут все ж не обійтися. Читачі, яким вона відома, можуть продовжувати знайомство з цим нарисом з п'ятого абзацу.

Отже, Костомаров у свій час викладав у київському пансіоні мадемуазель де Мельян. Однією з його найкращих учениць була Аліна Крагельська. Вони заприятелювали і заручилися, справа йшла до весілля, яке призначили на 30 березня 1847 року. Але за участь у Кирило-Мефодіївському братстві історика заарештували, доправили до буцегарні, а згодом перевезли до Петропавлівської фортеці. Там же ув'язнили й іншого члена товариства, який, до речі, мав би бути старшим боярином на весіллі Костомарова і Крагельської, – Тараса Шевченка. Кобзар, побачивши матір товариша по нещастю, яка відвідувала сина в тюрмі, був настільки вражений її горем, що благословив своє сирітство:

Молюся, Господи, молюсь!
Хвалить Тебе не перестану!
Що я ні з ким не поділю
Мою тюрму, мої кайдани!

Будинок А. Крагельської та М. Костомарова

На побачення з коханим приходила й Аліна Крагельська, але її матір після арешту Костомарова категорично заборонила доньці пов'язувати долю з такою неблагонадійною людиною. За її наполяганням Аліна 1852 року побралася з полковником **Марком Дмитровичем Киселем** – власником села Дідівці. У них народилося троє дітей.

З Миколою Костомаровим вона знову зустрілася, уже будучи вдовою. 9 травня 1875, через більш як 28 років після зірваного весілля, вони поєднали свої долі. Костомарову було тоді 58, Аліні Кисіль – 44.

Дідівська церква св. Параскеви, де відбулося їхнє вінчання, на жаль, не збереглася – вона згоріла у 1920 році. Зараз у селі стоїть недавно зведений храм. На його подвір'ї я побачив людей, які займалися благоустроєм. Дізнавшись про моє прагнення відвідати будинок, що служив подружжю Костомарових своєю літньою резиденцією, вони покликали сторожа, який неохоче мені його відкрив. Немолодий уже охоронець усе повторював про розруху, яка дедалі впевненіше стає господаркою будинку. Виламані дошки ганку підтверджували правдивість його слів.

Заходимо до будинку-музею. Широка діра в підлозі біля порогу завбачливо прикрита дошкою, подібною до тих, які ставлять замість вибитих обстрілами вікон. Це задля того, щоб необережний відвідувач не шубовснув у цю діру: світла в будинку віднедавна немає... А музей відкривали лише якихось 7 років тому, у 2017-му, з великою помпою, до 200-річчя від дня народження історика, письменника і фольклориста Миколи Костомарова. Інтернет і досі рясніє описами цієї події, яка, безумовно, тоді була головною в культурному житті села та, мабуть, і цілого

Прилуцького району. До речі, реставрації будинку присвячений окремий стенд музею. Запам'яталася фраза під світлинами напівзруйнованого дому: *«У такому стані побачили будівлю взимку 2007 року... і почали реставраційні роботи та утворення музею»*. Буде шкода, якщо будинок знову стане таким, як у 2007-му, а все до того поволі йде...

Задовольняючи свою цікавість за допомогою ліхтарика, в музеї можна дізнатися про життя Костомарова і його дружини, а також про діяльність Кирило-Мефодіївського братства, стенди доволі інформативні. Охоронець зглянувся, побачивши, як я намагаюся щось розгледіти в темряві музейних кімнат, і заходився відкривати віконниці. У зв'язку з цим мені чомусь згадалося одне з дивацтв Костомарова, про яке колись читав. Історик дуже любив чисте повітря, тож наказував постійно тримати вікна відчиненими, даючи повну свободу протягам. Одного разу через це його дружина захворіла на запалення легень. Що ж, це і справді була любов: не кожна жінка змогла б миритися з такими небезпечними для себе чоловіковими примхами. Ну, а якщо серйозно, то Аліна Леонтівна була вірною помічницею своєму обранцеві, старанно записувала під його диктовку нові праці...

Загалом відвідини дідівського будинку, в якому мешкали Костомарови, залишило в мене двоїсте враження. З одного боку, тут відкрито музей, який, нехай там як, а все ж функціонує, з іншого – чи довго він протримається? Ще існує можливість продовжити його життя, згадавши між іншим, що не кожне село може похвалитися будинком XIX століття, до того ж пов'язаним із видатною історичною постаттю. ■